

YAMUK CETVEL

Bakkal İbrahim Efendi, paydos zilinin çalmasını sabırsızlıkla bekliyordu. Ellerini ovuşturarak vitrine yaklaştı. İçindekileri dikkatle tekrar inceledi. Defalarca tozunu aldığı kırtasiye malzemeleri yerli yerinde durmaktaydı. Görünüşe göre herşey tamamıdı.

Okulun ilk günüydü ve bugünün gelmesini haftalardır, hatta aylardır heyecanla beklemişti. Birazdan zil sesi duyulacak ve dükkânın tam karşısındaki ilkokulun öğrencileri, hademenin kanatlarını ardına kadar açtığı bahçe kapısından koşarak çıkmaya başlayacaklardı.

Hemen tezgâhın arkasına geçti. Çocuklar içeri girdiğinde onu burada görmeliydiler. Yüzüne ciddi bir ifade takınmaya çalışarak,

“Ne istedin evladım?” dedi.

Yine kendi kendine konuşmuştu. Yaşlandıkça bir takım yeni huylar edinirken, eskiden beri var olan ‘yüksek sesle düşünme’ alışkanlığı da artmaya başlamıştı.

“Kendi kendine konuşanlara deli demezler mi?” diye düşündü.

Dikkatini, tezgâhın üzerine dizdiği kırtasiye malzemelerine yoğunlaştırdı. Kalemler, silgiler, cetveller, kalemtraşlar yanyana ve muntazam bir şekilde dizilmişti. Senenin en sevdiği zamanı, okulların açıldığı zamandı. Kendisi hiç okula gidememişti. Çocukken yaşadığı yerde okul yoktu. Yakındaki köyün imamı sayesinde biraz okuma ve biraz da hesap yapmasını öğrenebilmişti. On beş yaşında şehre ilk

geldiğinde çok sıkıntılar çekmiş ama yıllarca çalışmış, didinmiş, çeşitli işlere girip çıktıktan sonra bir bakkal dükkânına sahip olabilmmişti. On yılı geçmişti bakkallığa başlayalı. İşlerin her zaman iyi gittiği söylenemezdi ama Allah'a şükür, şimdiye kadar idare etmişti. Dört ay kadar önce de bakkal dükkânını iyi bir mahalleye, bir ilkokulun bulunduğu sokağa taşıyabilmişti. Artık kazancının daha iyi olacağını umuyordu. İçki satmadan bu mesleği yürütmek, doğrusu hiç de kolay değildi. Aslında gönlünde yatan, bir kırtasiye dükkânı açmaktı ama o kadar para nerede?

"Üstelik, kırtasiye dükkânını ana caddede açacaksın ki, iş yapabilesin."

İşte yine yüksek sesle konuşmuştu. Yalandan bir öksürdü. Sanki çevresinde birileri varmış da, kendi kendine konuşurken onu duyup, "Aa..! Bu adam deli galiba," demesinler diye, öksürükle örtmeye çalıştı sesini.

Cebinden saatini çıkarıp baktı. Kopan kayışın yerine yenisini bir türlü fırsat bulup da alamamıştı. Dükkânı bırakıp bir yere gidemiyordu ki... Şu zil de çalmıyordu bir türlü. Halbuki, saatine göre vakit tamamdı.

Birden hatırladı. Dün akşam, çocukları olan iki müşterisinin konuşmalarına kulak misafiri olmuştu. Bu yıl ilkokulun ders saatlerinin değişeceğinden bahsediyorlardı.

Saatine bir kere daha bakıp cebine koydu. Bu durumda on dakika kadar daha beklemesi gerekecekti.

Vakit geçirmek için, tezgâh üzerindeki kırtasiye malzemelerine bir kez daha dokunarak güya yerleştirdi. Gurur duymaktaydı onlarla. Okuyamadığı için hiç birine sahip olamamıştı çocukken. Bir tek kalemi vardı. İmam efendi vermişti. Gözü gibi bakardı ona. Ödüyü kopardı kaybolacak veya bir arkadaşı yürütecek diye. Zaten bir keresinde, onu

alıp duvara saplar gibi yaparak ucunu kıran Hüseyin'e o kadar kızmıştı ki, gözünü çıkarmamak için zor tutmuştu kendisini.

Halbuki birazdan bir sürü çocuk koşarak içeri girecek ve babalarından analarından aldıkları harçlıklarla kırtasiye malzemelerini alıp gideceklerdi.

Kendine hâkim olamadı ve fısıldıyarak tekrar konuştu:

“Ne istemiştin evladım?”

Çocukların içeri çekirge sürüsü gibi dalacaklarını düşündü. Büyük bir ihtimalle, tekrarlayıp durduğu bu lâfların hiç birisini söylemeye fırsatı bile olamayacak, çocuklar tezgâhın üzerindeki malzemeleri kapışıp gideceklerdi.

Birden aklına geldi ve çekmeceyi açıp bozuk para durumunu tekrar kontrol etti. Analar ve babalar çocuklarına bozuk para vermeyi neden akıl etmezlerdi acaba?

Saate tekrar baktı. Üç dakikadan az kalmıştı. Aklına ana caddedeki fiyakalı kırtasiyecisi geldi. Mutlaka o da çocukları bekliyor olmalıydı. Kendisine kızdığını biliyordu. Hatta bir kere dükkânına kadar gelip,

“Bakkal dediğin kırtasiye malzemesi satmaz. Ben peynir satsam işine gelir mi?” diye yarı şaka yarı ciddi çıkmıştı.

Küçük dükkânın içinde bir ileri bir geri yürümeye başladı. Zaman geçtikçe sabırsızlanıyor, paydos zili her an çaldı çalacak diye heyecanlanıyordu.

“Şu cetvellere de bir bakayım,” diye konuştu. Artık yüksek sesle konuşmayı umursamaz olmuştu.

Eline alıp herbirini tek tek inceledi. Cetvel diye birşeyin varlığından, ancak şehre geldiğinde haberi olmuştu. Marangoz olan ilk ustasını seyretmeye doyamazdı. Adam, kağıda veya tahtaya çizgi

çizerken cetvel kullanıyor, çizgiler de jilet gibi dümdüz çıkıyordu. Büyülü müydü neydi acaba bu cetvel denen şey...?

“Fakat.., bu da ne!”

Cetvellerden biri yamuk gibi göründü ona. Eline alıp dikkatle inceledi. Sonra gözüne doğru tutup, tüfekte nişan alır gibi yaparak bir daha baktı.

Evet...! Yamuktu bu cetvel!

“Yamuk cetvel olur mu yahu..?” diye konuştu.

O anda okulun zili tüm şiddeti ile çalmaya başladı. On saniye geçmeden çocuklar bir ordu gibi, ardına kadar açık bahçe kapısından sıkışa tepişe çıkarak, sokağa boşalmaya başladılar. İçlerinden bazıları sabredemiyor, okulun duvarlarından atıyorlardı.

Bakkal İbrahim Efendi, elindeki cetveli telâşla diğerlerinin arasına karıştırıverdi.

* * *

Bir cetvel için hayatının en önemli anı nedir, sizce?

‘Hayat’tan kastettiğimiz, imâl edilip, kullanılıp, kırılıncaya veya eskiyip atılıncaya kadar geçen süre içinde yaşadıkları olsun.

Ne dersiniz, marangozhanede yapıldığı an olabilir mi..? Yoksa ilk çizgi çizilirken kullanıldığı an mı?

Hiç biri değil. Bir cetvel için hayatının en önemli anı satıldığı andır. Hikâyemizin kahramanı olan yirmi santimlik tahta cetvel de, hayatının bu en önemli anını beklemekteydi. Marangozhanede birlikte yapıldığı kardeşleri ile beraber tezgâhın üzerine dizilmişlerdi. Tıpkı askerî bir kıta gibi düzgün duruyorlardı.

Az mı canı yanmıştı bu şekle girene kadar? Önce diğer kardeşleri ile beraber, elektrikli testerede işkenceye tâbî tutulmuş, sonra da birer uçlarına matkapla delik açılmıştı. Meğer bu delik, cetveli duvardaki bir

çiviye asmak gerekirse diye açılırmış. Çıraqları konuşurken duyup öğrenmişti bunları. Kulakları yoktu ama her nasılsa duymuştu işte.

Sonunda işkenceler bitince süslenme zamanı gelmişti. Bir kenarlarına şerit gibi beyaz boya sürmüşler, üzerine de sıfırdan yirmiye kadar sayılar basmışlardı. En son olarak da cilâlanmışlar ve pek şık olmuşlardı. Kutulara konulup, yolculuğa çıkarlarken heyecanları doruğa ulaşıyordu.

Kardeşleri ile beraber yaptığı yolculuktan sonra uzunca bir süre kutunun karanlığında beklemişti. Nihayet kutu açılıp da bizim yirmi santimlik cetvelimiz dışarı çıktığında bir dükkânda olduğunu anlayıp sevinmişti. Demek hayatının en önemli anı olan 'satılma' zamanı gelmişti artık.

Heyecanla alıcısını beklemeye başladı. Zaman az kalmış olmalı ki, dükkân sahibi sinirli hareketlerle onları ikide bir sıraya sokup duruyordu. Kendisini de eline alıp incelemiş ve 'yamuk' demişti. Ne demekti acaba 'yamuk'? Her neyse, önemli olan satılmak değil miydi? Onu hangi çocuk alacaktı acaba?

* * *

O yıl üçüncü sınıfa başlamış olan Mehmet, kara tahtanın üst tarafında, duvarda duran saatin yelkovanıdan gözünü ayırmıyor, zilin çalma anını tüm dikkati ile bekliyordu. Vakit tamam olur olmaz, oturduğu sıradan kapiya kadar olan mesafeyi hızla aşmak zorundaydı. Yoksa ayağa kalkanlar önünde yığılacak, o da dışarı çıkmakta gecikecekti. Oysa biran evvel okulun karşısındaki dükkâna gidip, bazı kırtasiye malzemelerini alması gerekiyordu.

Sonunda zil çaldı. Önlerde oturan kızlar yerlerinden kalkıp sıralar arasındaki dar geçitleri tıkamadan sınıfın kapısına ulaşmayı başardı. Koridora çıktığında var gücü ile koşuyordu ama kendisinden çok daha

hızlılar vardı. Merdivenleri ikişer üçer atlayarak indi. Okul binasından bahçeye çıkar çıkmaz koşma hızını arttırdı.

Bahçenin sokağa açılan kapısının önüne gelince hayâl kırıklığına uğradı. Alt katlardaki sınıflardan çıkanlar, ardına kadar açık olan kapıya çoktan yığılmışlardı bile. Bir yarma harekâtı ile kalabalığın arasından geçmeyi denedi ama ufak tefek olduğu için başaramadı. Duvardan atlayarak çıkanlara baktı ama bunu da beceremeyeceği âşikardı. Çaresiz, sokağa adım adım çıkmakta olan kalabalığın arasına karıştı.

Dükkânın önüne geldiğinde bir defa daha hayâl kırıklığına uğradı. Ondan hızlı koşan diğer çocuklar, dükkândan içeri girmişlerdi bile. İçerisi fazla geniş olmadığından, hemen dolmuştu. Mehmet kapının önünde sıraya girip, kendinden önce içeri girenlerin işinin bitmesini beklemek zorundaydı.

Oysa ki biraz uzakta, ana caddede gerçek bir kırtasiyeci olduğunu biliyordu ama o dükkân, evine giden yolun aksi yönündeydi. Ayrıca caddenin karşı tarafında olduğu için annesi oraya yalnız gitmesini yasaklamıştı.

İçerde bir patırtı, bir gürültü gidiyordu. Vitrinden içeriye baktı. Tezgâhtan birşeyler alan herkes elindeki parayı bakkala doğru uzatarak,

“Amca bu kaç?” , “Bu mürekkep silgisi mi?” veya “Yirmi santimlik cetvel var mı?” gibi sorular soruyordu.

Bakkal şaşkın vaziyette, bir yandan sorulara cevap yetiştiriyor, diğer yandan da para alışverişini yapmaya çalışıyordu.

Bu arbede yirmi dakika kadar sürdü. İçerisi biraz boşalır gibi olunca Mehmet içeri daldı. Tezgâhın üzerindeki mallar silip süprülmüştü. Hemen bir silgi kaptı. Otomobil şeklinde çok güzel bir kalemtraş görüp onu da aldı. Tek bir de cetvel kalmıştı tezgâhın

üzerinde. Öğretmenin dersten çıkmadan evvel yazdırdığı alacak listesini hatırladı. "Yirmi santimlik birer cetveliniz olmalı," demişti.

Elindekileri bakkala gösterip, "kaçı?" diye sordu. Sanki bir uzun mesafe koşusu yapmışcasına kendini yorgun hisseden bakkal, çocuğun elindekilere bakıp titreyen elleri ile fiyatını hesapladı.

"Onbir lira, yetmişbeş kuruş."

Mehmet elindeki on liralığı uzattı.

Gücünün ve sabrının kalan son kırıntılarını idareli kullanmaya çalışan Bakkal,

"Ben onbir lira, yetmişbeş kuruş dedim. Sen bana on lira veriyorsun, be evladım!" dedi.

Bu lâfı söyler söylemez pişman oldu. Sesi biraz sert çıkmıştı. Çocuğun gözlerindeki şaşkın ve üzgün ifadeyi hemen farketti. Ses tonunu yumuşattı ve gülümsemeye çalışarak,

"Evladım.., bak bu aldıklarının parası on lirayı geçiyor. Ya cetvelden vazgeçeceksin, ya da kalemtraştan," dedi.

Çocuğun yüzündeki şaşkın ifade aynen durmaktaydı. On lira gibi 'büyük' bir paranın, şu üç parça kırtasiye malzemesini almaya yetmeyeşine inanmak istemez gibi bir hâli vardı. Kekeliyerek,

"Bunlar kaçı?" diye bir daha sordu.

Bakkal, çocuğu tekrar ürkütmemek için özel bir sabır göstererek silginin, kalemtraşın ve cetvelin fiyatını bir kere daha söyledi.

Çocuk biraz düşündükten sonra silgiyi tezgâhın üzerine bırakıp, elindeki on lirayı tekrar adama doğru uzattı.

Bakkal içinden, "Ya sabır!" çekti. Neyse ki bu sefer içinden söylemeyi başarabilmişti.

"Bak evladım. Bu silginin fiyatı yetmişbeş kuruş. Cetvel üç buçuk lira, kalemtraş ise pahalı, yedi buçuk lira. Ya cetvelden vaz geçeceksin, ya kalemtraştan. Başka çare yok."

Çocuk sonunda anlamıştı. Bir an düşündükten sonra silgiyi geri alıp, cetveli tezgâhın üzerine bıraktı. Bakkal,

“Hah, bak şimdi oldu,” deyip çocuğa on liranın üzerini uzattı.

Çocuk hâlâ düşünüyordu. Elindeki, otomobil şeklindeki kalemtraşa baktı. Ne kadar da güzeldi. Aysel bunu görse mutlaka çok beğenirdi. Kendisiyle konuşması için geçen sene neler denemiş ama bir türlü başaramamıştı. Hem belki kalemtraşı ona hediye bile edebilirdi.

Ama olmaz.., bu mümkün değildi. Aysel’e veremezdi kalemtraşı. Annesi, “paranı nereye harcadın bakalım?” diye hesap sormayacak mıydı?

Birden aklına öğretmenin söyledikleri geldi. Yarın sınıfa girdiklerinde, “herkes cetvelini gösterecek bakayım,” demeyecek miydi?

İstemiye istemiye kalemtraşı tezgâhın üzerine bırakıp cetveli geri aldı.

Çocuğun yapmakta olduğu seçimin ‘zorluğunu’ hisseden bakkal, hiç ses çıkarmadan bozuk para çekmecesini tekrar açtı ve paranın üstünü ödedi.

* * *

Ertesi gün, ilk üç ders oldukça sâkin geçti. Teneffüs bittiğinde, öğrenciler sınıftan içeri girip yerlerine oturmaya başladılar. Hemen ardından çantalarını açıp, defterlerini, kalemlerini, silgilerini ve cetvellerini sıralarının üzerine dizdiler. Birinci dersten beri bu anı bekliyorlardı. Ders geometriydi ve öğretmenleri, malzeme kontrolü yapacağını bir gün önceden söylemişti.

Bayan öğretmen, avazı çıktığı kadar bağırarak çocukların gürültüsünü bastırmaya çalıştı.

“Hatırlıyor musunuz? Hani geçen sene çizgi nedir, doğru nedir, öğrenmiştik. Bugünkü derste, doğru çizgiler kullanarak geometrik şekiller çizmesini öğreneceğiz.”

Sonra elinde tuttuğu cetveli göstererek,

“Herkes yirmi santimlik cetvel aldı mı?” diye sordu.

Çocuklar kendi cetvellerini kaldırıp gösterdiler. Kızların tamamının iyi kötü bir cetveli vardı. Oğlanlarda ise dört beş kişide yoktu. Kimi unuttuğundan getirmemiş, kimi de parasızlıktan alamamıştı.

“Tamam,” dedi öğretmen. “İndirin cetvellerinizi. Sıranın üzerinde dursun. Cetveli olmayanlar, doğru çizeceğimiz zaman yanındaki arkadaşından ödünç alır.”

Mehmet hemen yanındakilere baktı... Neyse, hepsinin cetveli vardı. Onlara ödünç vermek niyetinde değildi. Aysel’e vermek isterdi ama görünüşe göre onun cetveli zaten vardı.

Birinci sınıftan beri tanıdığı Aysel’in zaten herşeyi vardı. Kızın kıyafeti her zaman düzgündü. Uzun sarı saçları hep örülü olurdu. Ödevlerini zamanında yapar ve öğretmenden sık sık aferin alırdı. Sınıfın, hatta okulun en güzel kızıydı. Mehmet, onun kendisi ile neden fazla ilgilenmediğini bir türlü anlayamaz ve üzülürdü. Çeşitli bahaneler uydurup, ona sorular sorarak dikkatini çekmeye çalışır ama kız hep “hıh” deyip, başını başka tarafa çeviriverirdi.

Şansa bak ki bu sene hemen önündeki sırada oturuyordu. Onunla konuşabilmek için bahane yaratmak artık kolay olacaktı.

Mehmet böyle hayâller kurarken, yanındaki sıra arkadaşı, dizi ile onunkine sert bir şekilde vurarak,

“Senin cetvelin yamuk, yahu!” dedi.

Mehmet, ters ters ona baktı.

“Nasıl yamuk?”

Arkadaşı cetveli eline alıp dikkatle baktı.

“Yamuk işte. Tam ortasından kıvrık. Dikkatli bakarsan görürsün.”

Aksiliğe bak ki, ilgisini çekmek için o kadar uğraşıp da bir türlü başaramadığı Aysel, bu konuşmayı duymuştu. Başını heyecanla arkaya çevirip,

“Aa..! Cetvel yamuk mu? Hani, göstere bakayım,” dedi.

Neyseki o sırada öğretmen imdada yetişiverdi.

“Önüne dön Aysel! Herkes tahtaya baksın!”

Arkadaşı boş durur mu? Mehmet’in cetvelinin yamuk olduğu haberini hemen arka sırada oturanlara iletiverdi. Bu arada öğretmen elindeki büyük cetveli kullanarak tahtaya bir üçgen çizmekle meşguldü.

“Herkes buraya baksın! Bu gördüğünüz şeklin adı ne? Kim söyleyecek?”

Kızların tamamına yakını parmaklarını kaldırdılar. Oğlanlardan bazıları sabırsızdı ve el kaldırmaya gerek görmeden,

“Üçgen! Üçgen, öğretmenim!” diye bağırdılar.

Öğretmen elindeki cetveli tahtaya vurarak,

“Ben size, parmak kaldırıp söz istemeden konuşmayın demedim mi?”

Kısa bir sessizlik olur gibi oldu. Tam sınıfın kontrolünü ele aldığını düşünürken arka sıralardan bir takım fısıldaşmalar gelmeye başlayınca bir tehdit savurdu.

“Susun bakayım. Yazılı yaparım yoksa!”

Daha yeni başlamış olan ders yılının ikinci gününde ne yazılısı olacak? Üstelik ilkokulun üçüncü sınıfında... Yine de bu tehdit biraz işe yaradı ve sınıf sessizleşti.

Emekliliğine az kalmış olan Sabahat öğretmen, meslekte geçen onca senenin kendisine öğrettiği bütün usulleri tek tek kullanarak sınıfta düzen ve sessizliği sağlamaya çalışıyordu. Birinci sınıftan

itibaren okuttuğu bu sınıfı da mezun ettikten sonra, emekli olacak ve artık istirahat edecekti. Aslında sene sonunda emekli olabilirdi ama yarı yolda bırakırsa bu çocuklara yazık olur diye iki sene daha sabretmeye karar vermişti. Okulun en iyi öğretmenlerinden biri olarak isim yaptığından, veliler çocuklarını onun sınıfına verebilmek için adeta yarışlardı. Sırf onun öğrencisi olabilsin diye çocuğunu birinci sınıfa bir yıl geç başlatanlar bile çıkardı aralarından.

Artık yorulduğunu hissediyordu. Her ne kadar doktorun söylediklerine pek kulak asmiyorsa da, geçenlerde gelen çarpıntı onu bayağı korkutmuştu. Kendi çocukları büyümüş, üniversiteye gidiyordu. Yaşlandıka, küçük çocuklarla başa çıkmakta sanki daha bir zorlanır olmuştu. En ufak bir olayı bile gülme vesilesi yapıp, kahkaha atmaları onu bazen çileden çıkarmaya yetiyordu.

Sesi kısılmadan günün geri kalanını da idare edecek şekilde konuşarak, derse devam etmeye çalıştı.

“Şimdi herkes kendi defterine tahtadaki gibi bir üçgen çizecek. Cetvel kullanarak çizeceksiniz. Bakalım en düzgün kim çizecek?”

Sınıfa bir heyecan dalgası yayılıverdi. Defterler açıldı, cetveller boş sayfaların üzerine konuldu ve üçgenler çizilmeye başlandı. İşini çabuk bitirenler hemen ellerini kaldırıp,

“Çizdim öğretmenim!” diye bağıldılar.

“Herkes bitirsin, ondan sonra bakacağım. Acele etmeyin,” dedi öğretmen.

Cetveli olmayanlar, arkadaşlarının bitirmesini sabırsızlıkla bekledi. Mehmet de cetvelini defterin boş bir sayfasına koyarak, kendi üçgenini dikkatle çizdi. Sonra tahtadaki şekille kontrol etti. Üçgen tamamdı.

Yanında oturan arkadaşı defterine bakıp,

“Senin üçgenin acayip olmuş,” dedi.

“Niye..? Baksana, tahtadaki ile aynı.”

“Değil işte. Senin cetvelinin tam ortasında bir yamukluk var. Çizdiğin üçgen şişman olmuş ”

Aksiliğe bak ki, Aysel bu lâfı da duydu.

“Aa..! Şişman üçgen mi çizdin? Bakayım...”

Mehmet’in canı fena halde sıkıldı. Defterini saklamaya çalışınca Aysel kızdı,

“Aman..! Göstermezsen gösterme..,” deyip başını çevirdi.

Gösterse bir türlü, göstermese başka türlü. Yanında oturan arkadaşı bu önemli haberi de arka sıralardaki haberleşme ağına iletince, uğultu tekrar başladı.

Öğretmen, neler oluyor diye anlamaya çalışırken, çocuklardan biri,

“Öğretmenim! Mehmet’in cetveli yamukmuş. Çizdiği üçgen şişman olmuş,” diye bağırdı.

Sınıfta bir kahkaha koptu. Bazıları yerinden kalkıp şişman üçgeni görmek için yanına kadar geldi. Mehmet defterini kapatıp üzerine abandı ama o sırada biri cetveli eline alıp sınıfa gösterdi.

“Bakın..! Cetvel yamuk.”

Mehmet hırsla yerinden fırlayıp cetvelini çocuğun elinden kaptı ve yerine oturdu. Öğretmenin sesi tekrar duyuldu.

“Herkes yerine! Yoksa teneffüse çıkamazsınız!”

Bu tehdit de işe yaradı ve sınıf biraz sâkinleşti. Sonra Mehmet’in yanına gelip,

“Göster bakayım cetvelini,” dedi.

Cetvel, önlüğün içine saklanmıştı.

“Göstereceğim çocuğum şu cetveli!”

Mehmet mecburen önlüğünün altındaki cetveli çıkarıp verdi. Öğretmen onu şöyle bir inceledikten sonra,

"Bunun tahtasının tam ortasına budak denk gelmiş. Onun için hafiften kıvrık. Nereden aldıysan götür değiştirsinler," dedi.

Sonra da herkesin duyması için yüksek sesle,

"Yamuk cetvelle doğru çizilmez," dedi. Bu önemli 'bilgiyi' hepsinin öğrenmesi gerekiyordu.

Birden aklına geldi ve,

"Herkes cetvelinin üzerine kendi adını yazsın. Hepsi birbirine benziyor. Karıştırmayın sakın," diye ilâve etti.

Mehmet yan gözle arkadaşına baktı. Kendi adını özene bezene cetvelinin üzerine yazıyordu. O da aynı şeyi yapacaktı ama kalemi eline alınca arkadaşı,

"Senin yazmana gerek yok," dedi.

"Niye?"

"Seninkinin yamuk olduğunu herkes biliyor. Karışma tehlikesi yok."

Bu lâf zavallı Mehmet'in içine fena oturdu. Yine de yazmak istedi ama kıs kıs gülererek kendisine bakanları farkedince vazgeçti.

Zil çalar çalmaz, sınıf hızla koridora boşaldı. Mehmet ise arkada kaldı. Günün son teneffüsüne çıkmaya keyfi kalmamıştı. Öğretmen de dahil, herkesin dışarı çıktığını sandığı bir anda cetveli eline alıp dikkatle inceledi. Gerçekten de yamuktu. Başka kusuru yoktu ama tam ortasında hafif bir eğiklik vardı. Daha önce nasıl da farketmemişti?

Cetvel birden elinden uçuverdi. Sınıfın en haylaz çocuğu Ali, onu elinden kapıp koşarak kapıdan çıktı. Mehmet onun da sınıfta olduğunu daha önce görememişti. Hemen peşinden koştu. Merdivenlerin başında yakaladı ama Ali, elindekini aşağıda duran İrfan'a atıverdi. Cetveli kapalı İrfan bahçeye koşarak çıktı. Mehmet hızla merdivenlerden inerken İrfan'ın, dışarda oynamakta olan çocuklara,

"Bakın! Yamuk cetvel burada!" diye bağırdığını duydu.

Bahçeye çıkar çıkmaz diğer çocuklar etrafını çevirdiler. Mehmet avazı çıktığı kadar bağırarak,

“Cetvelimi verin be..!” dedi.

Kimse onun dediği ile ilgilenmedi. Çocuklardan biri,

“Haydi, ‘ortada sıçan’ oynayalım mı?” diye sordu.

Bu fikir diğerlerinin çok hoşuna gitti. Bir süre cetveli birbirlerine atıp tutarak Mehmet’i boş yere koşturdular. Sonra içlerinden biri onu yere attı, ardından da bir şut çaktı. Diğerleri de sıra ile bir top gibi tekmelemeye başladılar. Bu yeni ‘oyun’, ortada sıçandan çok daha zevkliydi.

Teneffüsün bittiğini bildiren zil sesi duyulunca, çocuklar kahkahalar atarak sınıfa koştular. Doğrusu iyi eğlenmişlerdi. Mehmet, cetveli yerden alıp baktı. Her tarafı çizilmiş, çamurlara bulanmıştı. Merdivenlerden çıkarken ağlayacak gibi oldu.

Sınıfın kapısına geldi. Geç kalmış olmalı ki öğretmen içeri girmiş, herkes yerine oturmuştu. Günün son dersi başlamak üzereydi.

Kapıda durup içeriye baktı. Öfkesi birden patladı ve,

“Pisler..!” diye avazı çıktığı kadar bağırdı.

Cetveli sınıfın ortasına doğru rastgele fırlatıverdi. Elinden hızla çıkan cetvel, sıraların üzerinde tehlikeli bir uçuş yaptıktan sonra arka duvara çarpıp yere düştü. Neyse ki kimseye birşey olmamıştı.

Öğretmen ve çocuklar dehşetle ona baktılar. Sınıfın en sâkin çocuklarından biri olan Mehmet, bunu nasıl yapmıştı?

Şaşkınlığını çabuk atan Öğretmen,

“Sakın bir daha böyle birşey yapma! Cezalısın! Ders bitene kadar sınıf kapısının dışında bekleyeceksin,” diye bağırdı.

Paydos zili çaldığında buna sevinemeyen tek kişi Mehmet’ti. Bütün bir ders boyunca kapının önünde durduktan sonra, şimdi de

sevinçle sınıftan fırlayan diğer çocukların çıkmasını sonuna kadar beklemek zorundaydı. İçerde kalan çantasını alabilmek için mecburdu buna.

Çocuklar tek tek önünden geçerken, gülerek ona baktılar. En ağırına gideni ise Aysel'in ona dil çıkartması oldu.

Sırasının üzerine duran cetvel, ne yazık ki artık aldığı yere iade edilemeyecek kadar çizilmiş, kirlenmiş, kötü olmuştu. Onu çantasına koymak içinden gelmedi. Bir elinde çantasını, diğerinde cetveli tutarak okuldan çıktı. Evin aksi yönünde yürümeye başladı. Tüm okul dağılmış, çevrede tek tük öğrenci kalmıştı. Dalgın bir şekilde ağır ağır yürüdü. Birden ana caddeye geldiğini farketti. Bunu istemeden yapmıştı. Ayakları onu sürükleyerek buraya getirivermişlerdi. Geri dönüp eve gitmeliydi. Gecikirse annesi merak eder, hatta aramaya bile çıkabilirdi.

Caddeden vızır vızır geçen arabalara minibüslere bir süre baktı. Elindeki cetveli yolun ortasına fırlatıverdi. Sonra arkasını dönüp eve doğru yürümeye başladı.

* * *

Asfaltın ortasında yatmakta olan cetvel, hem şaşkın hem de çok üzgündü. Son birkaç saat içinde başına gelenler akıl alır şeyler değildi. Oysa daha dün satılmak için tezgâhın üzerinde heyecanla beklerken ne kadar da mutluydu. Bir süre kendisini satın alan olmamış, onu eline alan müşteriler şöyle bir bakıp geri bırakmışlardı. Satılamayacak diye korkmuş ama sonunda o çocuk kendisini alınca ne kadar çok sevinmişti.

Çocuk ertesi gün okula gitmek için hazırlanırken, onu okşamış sonra da itina ile çantasına yerleştirmişti. Kalem kutusunun kendisini kiskandığını hisseder gibi olunca, olmayan dudakları ile ona gülümsemeye çalışmış, gönlünü almaya gayret etmişti.

Çantadan çıkarıldığında sınıfta olduğunu anlamış heyecanı daha da artmıştı. Hele deftere ilk çizgisi çizilirken hissettikleri..? Olmayan kalbi az daha duruverecekti. Kalem onu sıyrarak geçerken kenarını boyamış, hatta olmayan canını biraz acıtmıştı ama o hiç sesini çıkarmamıştı. Ne kadar da özenmişti çizilen üçgenin güzel olması için ama ne demişlerdi ona diğer çocuklar..? 'Şişman' demişlerdi. "Ne olmuş yani? Şişman olmak kusur mu?" diye düşünmüş ama sahibinin keyfini kaçırmamak için hiç ses çıkarmamıştı.

Çocuk, adını da yazmamıştı üzerine. Oysa ki o, sahibinin adını gururla üzerinde taşımak isterdi. Üstelik başka cetvellerle karışmaktan korkuyordu ama korkulacak çok daha başka şeylerin olduğunu, o an henüz bilmiyordu.

Tekmelenmiş, çamurlara bulanmış, sınıfın duvarına fırlatılmıştı. Öğretmen de beğenmemişti onu. "Yamuk cetvelle doğru çizilmez!" demişti.

Herkes, "yamuk!" diye bağırmıştı ona. Ne demek olduğunu hâlâ doğru dürüst anlamış değildi ama görünen o ki, bu bir cetvel için affedilmez bir kusurdu.

Birden birinin onu yerden kaldırdığını hissetti. Umutlandı. Çocuk pişman olup geri dönmüş ve onu yerden almış olmalıydı. Olmayan kalbi güm güm çarpmaya başladı.

Bir kız çocuğunun sesini duydu:

"Anne bak! Bir cetvel buldum."

Olmayan gözleriyle etrafına bakınıp neler olduğunu anlamaya çalıştı. Üzerine bulaşan çamurların arasından görebildiği kadarı ile küçük bir kız çocuğunun elindeydi. Yanında duran annesi,

"At çabuk onu elinden! Baksana ne kadar pis. Ben sana yenisini alırım," dedi.

Bu söz üzerine kız onu hemen elinden fırlattı. Annesi konuşmaya devam etti:

“Sokak ortasında durma. Acele et de, karşıya geçelim. Bak! Minibüs geliyor.”

Evet, pisti artık. Hem yamuk, hem pisti. Kendini çok mutsuz hissetti. Olmayan gözlerinden kuru yaşlar aktı.

“Ölmek istiyorum,” diye düşündü, olmayan aklıyla.

Üzerine gelmekte olan kocaman minibüs tekerleğini farkedince korkup, demin düşündüğü şeye pişman oldu ama geç kalmıştı.

* * *

Şoför mahallinin yarı açık penceresinden gelen “çat!” sesi, Cemal’i endişelendirdi. Son müşterisini de biraz önce indirmişti. Emanet arabayı, sahibine geri götürmek üzereyken başına aksi birşey gelsin istemezdi. Minibüsü hemen kenara çekip durdurdu. Kapıyı açıp dışarı atladı. Hava henüz aydınlık olduğundan etraf rahatlıkla görünüyordu. Önce lastikleri kontrol etti. En büyük korkusu, çivili bir tahtanın üstünden geçip, lastik patlatmaktı. O zaman minibüsü geri götürmesi gecikecek, gece servisini alan diğer şoför de sefere geç çıkacaktı. Minibüsün sahibi, yaşlandığı için artık kendi sefere çıkmıyor, başkalarına vardiyalı kiraliyordu. Şoförlerin, minibüsü zamanında getirmelerine de büyük titizlik gösteriyordu.

Lastikler sağlam görünmekteydi. “Neyin üstünden geçtim acaba?” diye düşünerek geriye doğru yürüdü. Çıkan sestem, bir tahtanın parçalandığını tahmin etmek zor değildi. Biraz bakınca yerde ikiye bölünmüş bir cetvel gördü. “Neyse.., cetvelmiş. Çivi yoktur üzerinde,” diye düşünüp rahatladı. Tam geri dönüp arabaya gidecekti ki, kırık cetveli yakından bir kere daha görmek istedi.

Parçalar çamurluydu. Dikkatli bakınca cetvelin ortadan ikiye bölündüğünü farkettili. Eline alıp bir daha baktı. Arabanın yanına gelip şoför koltuğunun altından plastik şişede su çıkarttı. Üzerlerine biraz su dökünce çamur akıp gidiverdi. Sonra onları eski bir havluyla kuruladı.

Oldukça iyi durumda görünüyordular. Cetvel tam ortasından bölünmüştü. Tesadüf o ki, ortadaki 'on' sayısının 'bir' rakkamı sol parçada, 'sıfır' rakkamı ise sağ parçada kalmıştı. Sanki onar santimlik iki cetvel gibi olmuşlardı. Aklına parlak bir fikir geldi.

Arabayı sahibine teslim edip, ertesi sabah tekrar görüşmek üzere vedalaştı. Eve dönerken yol üzerindeki marangoz atelyesine uğradı. Kalfa memleketlisiydi.

"O..! Şoför Cemal gelmiş. Nasılsın bakalım?" diye sordu, kalfa.

"Allah'a şükür iyiyiz. Sen de iyisin inşallah."

"Hamdolsun, biz de iyiyiz. Hangi rüzgâr attı seni böyle?"

Cemal cebindeki kırık cetvelin parçalarını çıkartıp gösterdi.

"Şunları biraz rendelesen adam olurlar mı?"

Kalfa parçaları alıp yakından baktıktan sonra,

"Neden olmasın?" dedi.

Parçaları tezhâhın üzerindeki cendereye sıkıştırıp, önce yamuk yerlerini biraz rendeliyerek düzeltilti. Diğerine benzemesi için, sağ parçaya da matkapla bir delik açtı. Ardından güzel bir zımpara çekti. Sonra beyaz boya ve ince bir fırça getirip zedelenen yerleri tamir etti. Sol parçanın, ortadan ikiye bölünen 'on' sayısını silip ince keçe uçlu kalemle tekrar yazdı. Sonra sağ parçayı alıp, bütün sayıların soldaki 'bir' rakkamlarını beyaz boya ile kapattı. Eksikleri keçe uçlu kalemle tamamladı. Hafif bir cilâ çektikten sonra saç kurutma aletini tutarak boyayı çabucak kuruttu. Ortaya onar santimlik iki yeni cetvel çıkmıştı.

Cemal, "sağ olasin" deyip cetvelleri cebine koydu. Tam çıkacaktı ki çıraklardan biri çay getirdi.

"Taze demlendi Cemal ağabey. Buyur iç!"

Kalfayla beraber çayları yudumlarken, memleketten, eski günlerden ve çocukluk hatıralarından bahsettiler.

Çaylar içilip sohbet bitince, hayırlı akşamlar dileyip dükkândan çıktı. Yol üzerindeki fırından bir ekmek alıp yürümeye başladı. Eve yaklaşırken karısına ve çocuklarına kavuşacağı için sevinçten uçuyordu.

Askerden döner dönmez evlenmiş, ardından karısını da alıp bu şehre gelmişti. İlk zamanlarda bir takım zorluklar çekmişti ama çok şükür o sıkıntılı günler artık uzaktaydı. Altı yıl önce tam bugün, Allah ona bir lütufta bulunmuş, ikiz çocukları olmuştu. Ondan sonra işleri de düzelmiş, sekiz daireli bir apartmanda kapıcılık görevi bulmuştu. Kira vermeden başını sokacak bir evi olmuştu. Gündüzleri minibüsçülük yaparak ek gelir sağlarken, karısı kapıcılık görevini idare ediyor, akşamları ve hafta sonları da kendisi apartmanın temizlik vesaire işlerini yapıyordu. Gül gibi geçinip gidiyorlardı. İki sene önce televizyon bile almışlardı.

Kapı açılır açılmaz acele ayakkabılarını çıkarttı çünkü başına gelecekleri biliyordu. Dünya tatlısı iki güzel kızı, koşarak gelip bacaklarına sarılıverdiler. Küçük ayakları ile babalarının ayakları üzerine basarak,

"Haydi baba! Yürüyelim," dediler.

Eve her gelişteki ilk eğlencesi, kızları bacaklarına dolanmış olarak, bir süre evin içinde yürümektir. Çocukların attığı kahkahalar, ona doyumsuz bir zevk veriyordu.

Yamuk Cetvel

Bu gece altıncı yaşlarını kutlayacaklardı. Apartman sakinleri sabahtan çeşitli hediyeler getirmişlerdi ama ikizler, en çok babalarının verdiği cetvellere sevindiler. Komşunun büyük kızından öğrendikleri şekilde adlarını yazdılar üzerlerine. Sonra hediye gelen defterlerin sayfalarına çizgiler çizmeye başladılar...

Yamuk cetvelden doğan 'ikiz' cetveller çok mutluydular.

SON